

**LOHJA L72 HIIDENLINNA
ASEMAKAAVAN MUUTOS**

Kaava-alueen historiallinen rakentuminen ja
kiinteistön 440-445-1-18 eteläosan
rakennushistoriallinen tarkastelu

Studio MAYKO, 19.1.2019

SISÄLLYS

1.	TARKASTELUN LÄHTÖKOHDAT	2
2.	KAAVA-ALUEEN HISTORIALLINEN RAKENTUMINEN	3
3.	AIKAISEMMAK SELVITYKSET JA SUOJELUTILANNE.....	5
3.1.	Valtakunnalliset inventoinnit	5
3.2.	Maakunnalliset inventoinnit	5
3.3.	Paikalliset inventoinnit	6
3.4.	Voimassa olevat kaavat	6
3.5.	Erityislait.....	7
4.	KIINTEISTÖN 440-445-1-18 ETELÄOSAN RAKENNETTU YMPÄRISTÖ.....	7
4.1.	Päärakennuksen historia.....	7
4.2.	Päärakennus	8
4.3.	Muut rakennukset.....	13
4.4.	Pihapiiri.....	15
5.	YHTEENVETO / SUOSITUKSET	24

Raportti: Emmi-Sofia Lamppu, maisema-arkkitehti MARK, Studio MAYKO, 19.1.2019

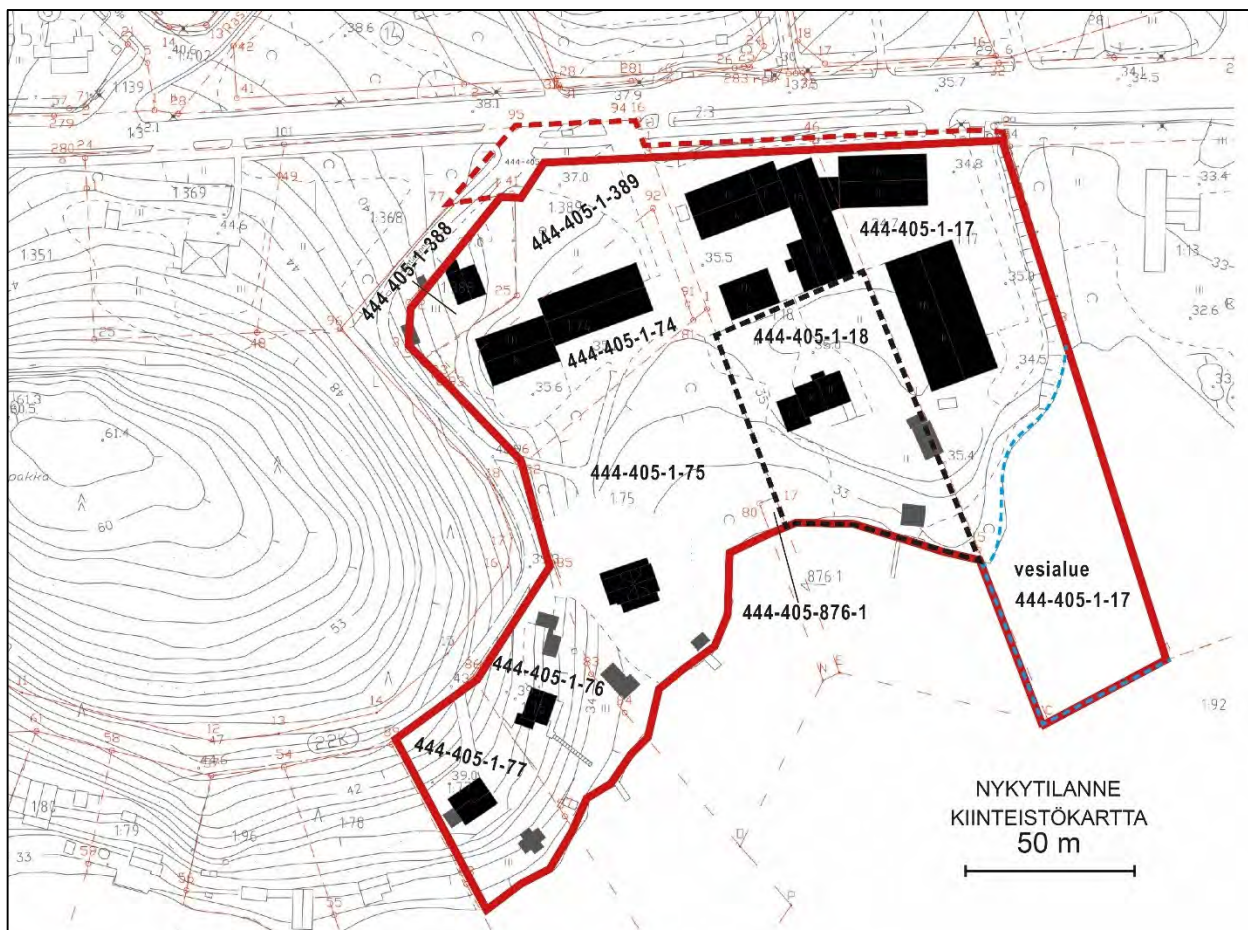
Valokuvat: Emmi-Sofia Lamppu ja Seppo Lamppu, muu aineisto viitteiden mukaan

1. TARKASTELUN LÄHTÖKOHDAT

Tässä rakennetun ympäristön tarkastelussa pääkohteena on asemakaavan muutosalueen (L72 Hiidenlinna) vanhin rakennus ja sen pihapiiri (kiinteistön 440-445-1-18 eteläosa, kts. kuva 1). Koko kaava-alueen historiallista rakentumista tarkastellaan kokonaiskuvallisesti 1940-luvulta tähän päivään. Kaava-alue ja sen rakennuksia sekä ympäristöä on jo tarkasteltu ja esitelty kattavasti *Suunnittelun lähtökohdissa*¹, mm. kappaleissa *Rakennuskanta* ja *Maisemarakenne*.

Maakuntamuseo on aloitusvaiheessa ottanut kantaa kaavahankkeeseen OAS:n perusteella. Maakuntamuseo esitti lausunnossaan, että *"Oleva rakennuskanta ja sen rakentumisen historia tulee esitellä kaava-aineistossa siten, että rakennusten suojeluarvoin on mahdollista ottaa kantaa ja mahdolliset suojeluarvot tulee osoittaa kaavassa. Purkamisvaihtoehdon ohella mahdollisuudet alueen vanhimpien 1960-luvun teollisuusrakennusten muuttamisesta asuinkäyttöön tulee myös arvioida"*.²

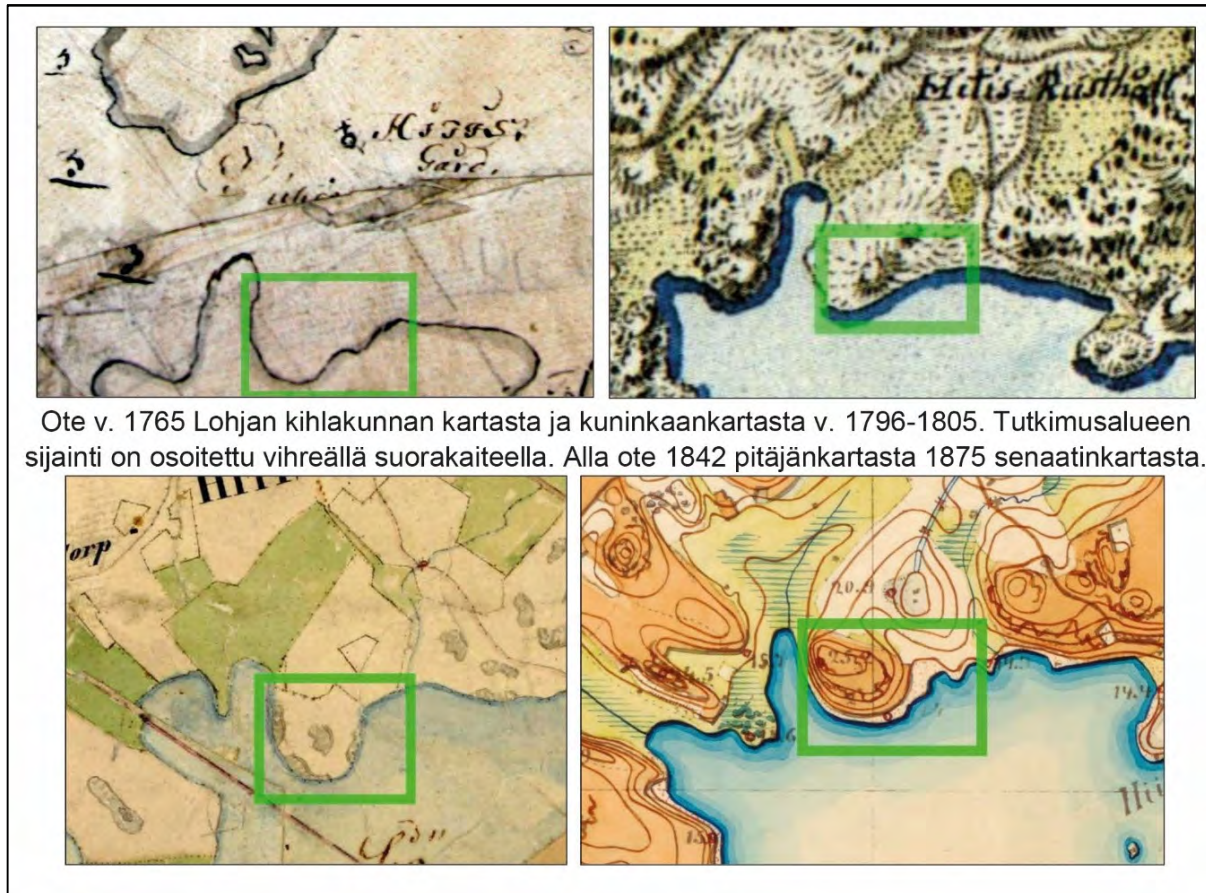
Teollisuus- sekä muut alueen rakennukset on esitelty ja kuvattu kattavasti *Suunnittelun lähtökohdissa* kaavaselistyksessä³. Selvityksessä on todettu, että teollisuusrakennuksia ei voida säilyttää tai ottaa uusiokäyttöön. Keskeinen syy teollisuusrakennusten purkamiseen on PIMA-kohteet⁴. Tässä raportissa tarkastellaan tarkemmin alueen vanhinta rakennusta pihapiireineen (tilan 444-405-1-18- eteläosa, kts. kuva 1).

Kuva 1: Kantakarttaote. Punaisella yhtenäisellä viivalla kaava-alueen raja, punaisella katkoviivalla kaava-alueen ulkopuolelle jäävät kiinteistöjen osat, sinisellä suurpiirteine rantaviivan sijainti W-alueen kohdalla ja mustalla katkoviivalla tarkempi tarkastelualue.

2. KAAVA-ALUEEN HISTORIAALLINEN RAKENTUMINEN

Kaava-alueen rakentaminen on alkanut 1940-luvulla ja kaikki rakentaminen on sijoittunut vahvasti rantaan. Rakentaminen on ollut asuin- ja vapaa-ajan rakentamista. Lohjanjärven koillisrannalle sijoittuvan kaava-alueen ensimmäinen rakennus on rakennettu vuonna 1945 (kiinteistön 440-445-1-18 päärakennus). Vanhemmissa kartoissa (kuva 1A) ei ole vielä merkkejä asutuksesta kaava-alueella.

Ote v. 1765 Lohjan kihlakunnan kartasta ja kuninkaankartasta v. 1796-1805. Tutkimusalueen sijainti on osoitettu vihreällä suorakaiteella. Alla ote 1842 pitäjänkartasta 1875 senaatin kartasta.

Kuva 2A: Alueen maankäyttö vanhojen karttojen perusteella. Ote muinaisjäännösinventoinnista.⁵

Vuoden 1959 peruskartalla (kuva 1A) voidaan nähdä tiiviimpää rantarakentamista Hontinmäen eteläpuolella rannan tuntumassa. Myös kiinteistön 440-445-1-18 päärakennus saunoineen sekä kaava-alueen luoteiskulman omakotitalo ovat jo kartalla. Alue on peruskartalla osin puutarhaa ja puistoa. Kaava-alueen halki kulkee pohjois-eteläsuuntainen kärrypolku. Vuoden 1959 ja 1963 peruskartoilla alueen rakenne ja maankäyttö on pitkälti samankaltaista. Vuoden 1972 peruskartalla voidaan nähdä 1960-luvulla rakennetut tehdashallit (kuva 2C). Maankäyttö on pysynyt pitkälti sellaisenaan kaava-alueen osalla.

Alla ote taloudellisesta kartasta v. 1920 ja oikealla peruskartasta v. 1959. Vuoden 1972 peruskartalla maankäyttö on sama kuin nyt.

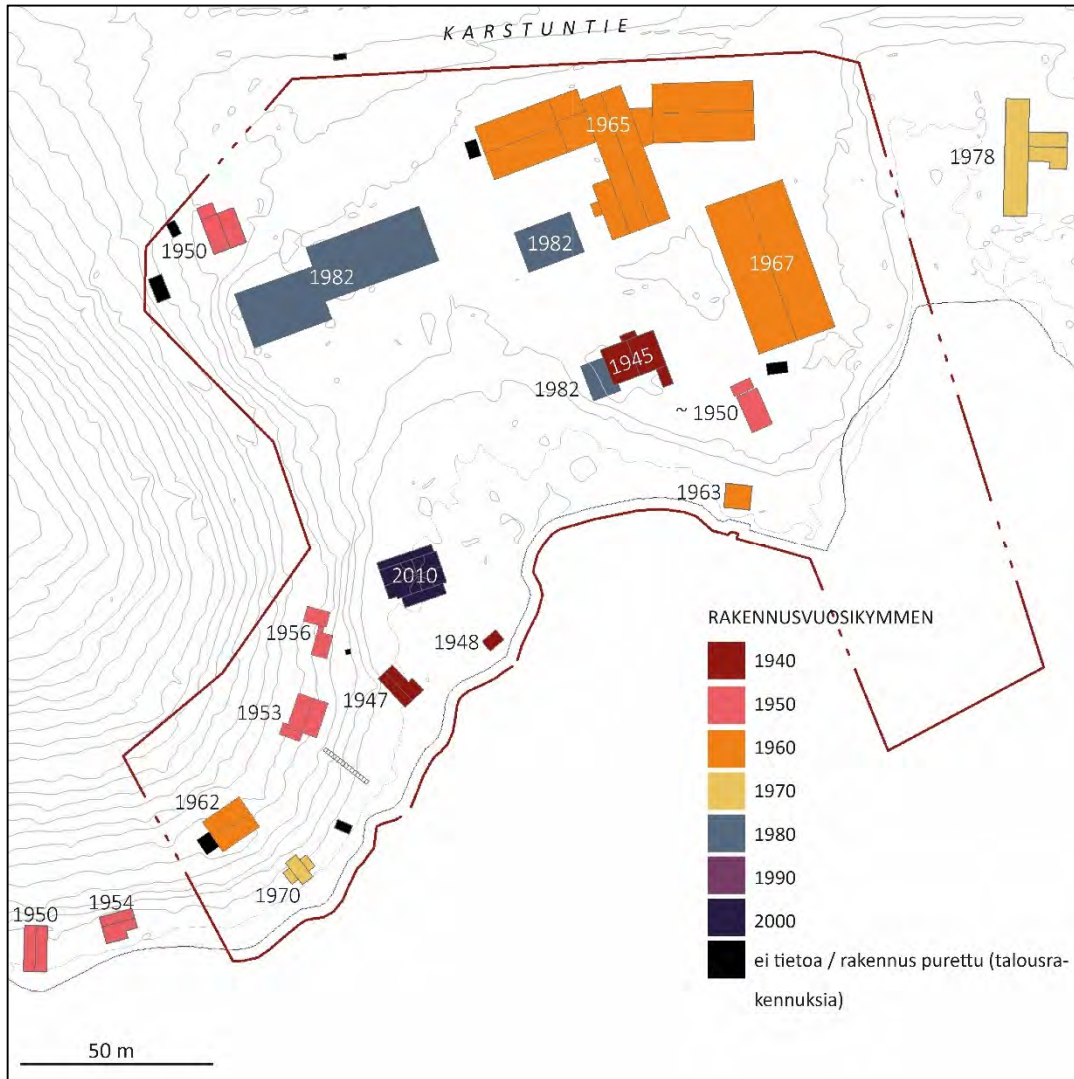

Kuva 2B: Alueen maankäyttö vanhojen karttojen perusteella. Vasemmalla ote taloudellisesta kartasta vuodelta 1920 ja oikealla peruskartasta vuodelta 1959. Ote muinaisjäännösinventoinnista.⁶

Kuva 2C: Vasemmalla ote vuoden 1963 peruskartasta ja oikealla vuoden 1972 peruskartasta.⁷

Kaava-alueen historiallinen rakentuminen vuosikymmenittäin on esitetty kuvassa 3. 1960-80 -luvuilla rakennetut tehdashallit ovat muuttaneet aluetypologiaa merkittävästi sen alkuajoista. Suuret tehdashallit muodostavat merkittävän kaupunkirakenteellisen esteen alueen vanhimpien rakennusten ja Karsuntien välille. Pienipiirteinen vehreä asuinalue sulkeutui tehdasalueen ja rannan väliin. Tehdasrakennukset peittivät alleen puisto- ja puutarha-alueita. Tehdasrakennusten alue onkin lähes kokonaan puutonta teollisuusrakennusten ja pysäköintipaikkojen asvaltoitua aluetta.

Kuva 3: Alueen rakentuminen. Rakennusvuosidata Lohjan karttapalvelusta.⁸

3. AIKAISEMMAT SELVITYKSET JA SUOJELUTILANNE

3.1. Valtakunnalliset inventoinnit

Museoviraston päivittämä inventointi valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista ympäristöistä (RKY) on valtioneuvoston päätöksellä 23.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi kulttuuriympäristöjen osalta 1.1.2010 alkaen.

*Kaava-alue ei kuulu RKY-alueeseen.*⁹

Ympäristöministeriön johdolla on maamme valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista valmistunut päivitysinventointi vuosina 2010–2015 ja alueiden valikoima, arvoluokat sekä rajaukset on tarkistettu.

*Kaava-alue ei sisälly valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin.*¹⁰

3.2. Maakunnalliset inventoinnit

Missä maat on mainiommat -selvityksessä esitellään Uudenmaan maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt. Selvitys on tehty osana maakuntakaavatyötä vuonna 2012. Rakennusperintö ja

maisemat on arvotettu kuntien asiantuntijoiden, museoviranomaisten ja muiden asiantuntijoiden toimesta. Selvityksen tulokset sovitetaan yhteen muun maankäytön kanssa maakuntakaavoituksessa. Tämän jälkeen maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt on otettava huomioon kunta-kaavoituksessa.¹¹ Alueen pohjoispuolelle sijoittuu Paloniemen kulttuurimaisema -alue.

Kaava-alue ei kuulu maakunnallisesti arvokkaisiin kulttuuriympäristöihin.¹²

3.3. Paikalliset inventoinnit

Aluetta on inventoitu kyseessä olevan asemakaavan muutostyön aikana kattavasti mm. luonnonolojen, maaperän, melun ja muinaisjäännösten osalta. Alueen rakennuskanta sekä luonnonympäristö ja maisema on kuvattu sekä tarkasteltu kattavasti. Kuvaukset ja tulokset on esitetty kaavaselistuksessa.¹³

Selvityksissä ei ole todettu säilytettäviä tai suojeltavia kohteita.¹⁴

3.4. Voimassa olevat kaavat

Maakuntakaava

Alueella on voimassa Uudenmaan maakuntakaava (vahvistettu Ympäristöministeriössä 8.11.2006) ja Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaava (vahvistettu Ympäristöministeriössä 22.6.2010) ja Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaava (vahvistettu Ympäristöministeriössä 30.10.2014) ja Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaava. Uudenmaan maakuntavaltuusto hyväksyi Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavan 24.5.2017. Maakuntahallitus päätti 21.8.2017, että kaava tulee voimaan ennen kuin se saa lainvoiman. Päätöksen lisäksi kuntien tulee kuuluttaa se.

Lainvoimaisten maakuntakaavojen yhdistelmässä 2014 kaava-alue on taajamatoimintojen aluetta. 4.vaihemaakuntakaavassa ei ole kohdemerkintöjä suunnittelualueelle.¹⁵

Lohjan maankäytön rakennemalli

Lohjan kaupunginvaltuuston 14.5.2015 hyväksymä Lohjan maankäytön rakenne 2013-37 kuvaa maankäytön tavoitetilaa ja kehitystä Lohjalla vuosien 2013-2037 välillä.

Rakennemallissa kaava-alue sijaitsee Nauhataajama -alueella, Nauhataajaman alakeskus -alueen itäpuolella sekä kuntarakenteen kannalta merkittävän tieyhteyden risteysalueen vieressä (eteläpuolella).¹⁶

Taajamaosayleiskaava

Yleispiirteisen osayleiskaavan tarkoitus on ohjata asemakaavan laatimista. Lohjan kaupunginvaltuuston 17.4.2013 hyväksymä oikeusvaikutteinen taajamaosayleiskaava käsittää asemakaavoitetut ja asemakaavoitettaviksi tarkoitetut taajama-alueet, niihin liittyvät virkistysalueet ja maaseutumaiset lievealueet.

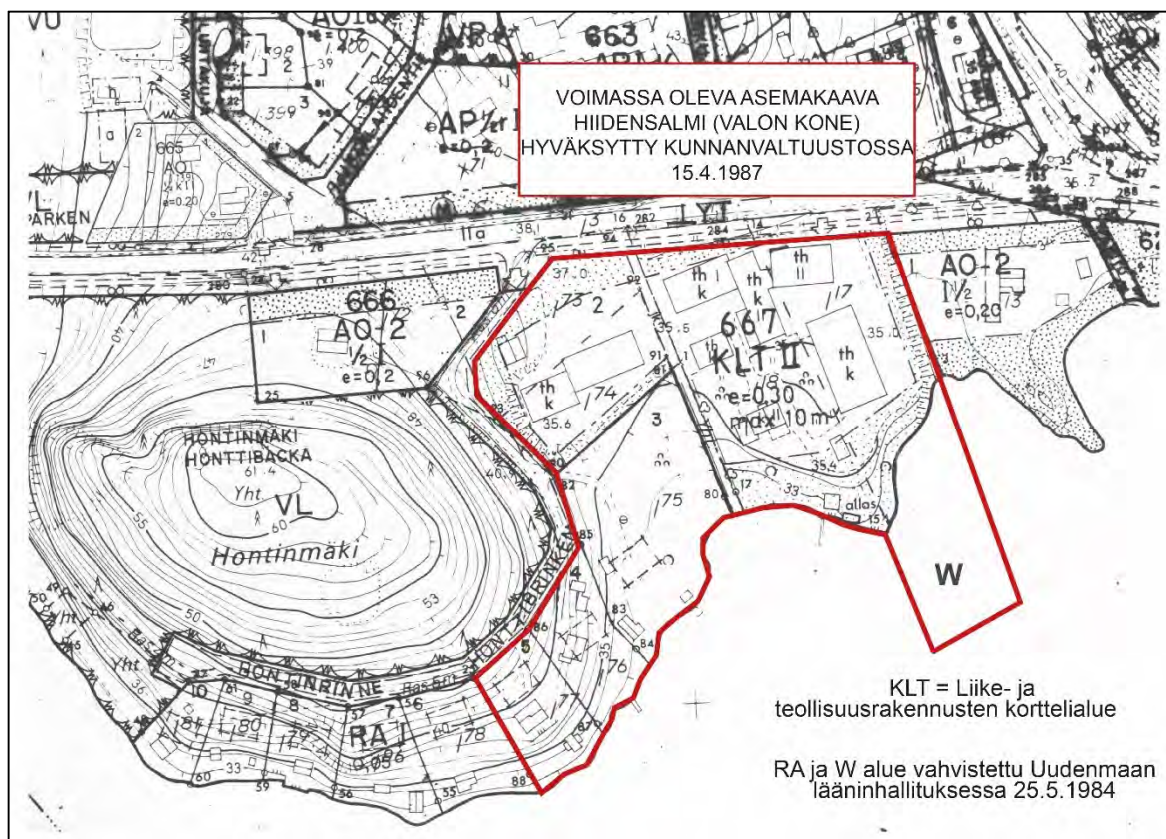
Taajamaosayleiskaavassa kaava-alue on osoitettu A2 - Asuntoalue -kaavamerkinnällä, eli alue on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi pääasiassa kaupunkimaiseksi tiiviiksi asuinto-alueeksi.¹⁷ Taajamaosayleiskaavassa asemakaavan L72 alueelle ei ole osoitettu suojelumääryksiä tai suojelualuevarauksia.

Asemakaava

Kaava-alueella on KLT-alueen osalla voimassa asemakaava nimeltä Hiidensalmi (Valon Kone), joka on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.4.1987.¹⁸ KLT-korttelialueet on kaavassa merkitty

aluetehokkuudella $e=0.3$. Vesialueen sekä RA-alueen (loma-asuntojen korttelialue) osalta alueella on voimassa asemakaava Hiidensalmi 37 RK037, jonka on vahvistanut Uudenmaan lääninhallitus 25.5.1984.¹⁹ Asemakaavassa vesialue on merkitty kaavamerkinnällä W (vesialue). Loma-asuntojen korttelialue RA on merkitty aluetehokkuudella 0,05. Kaavakartta- ja määräysotteet on esitetty kaavaselostuksessa.²⁰

Kiinteistö 440-445-1-18 on kokonaisuudessaan KLT-aluetta. Nykyisessä asemakaavassa ei ole osoitettu suojelumerkintöjä oleville rakennuksille tai alueille.

Kuva 4: Asemakaavakarttaote L72 asemakaavan muutosalueen rajausta punaisella.

3.5. Erityislait

Tarkastelualueelle ei lain rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010)²¹ nojalla ole suojeltuja rakennuksia. Kaava-alueelle on laadittu Museoviraston edellyttämä muinaisjäänneinventointi keväällä 2018²².

Inventoinnin mukaan kaava-alueella ei ole kiinteitä muinaisjäännöksiä eikä muita kulttuurihistoriallisia suojeltavaksi arvioitavia jäännöksiä.

4. KIINTEISTÖN 440-445-1-18 ETELÄOSAN RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

4.1. Päärakennuksen historia

Päärakennus on rakennettu vuonna 1945²³ ja on ollut siitä asti asuinkäytössä. Rakennuksen on rakennuttanut tai rakentanut Valon koneen perustaja Bruno Valo.²⁴ B. Valo asui perheineen ko. rakennuksessa. Valon Koneen ja sen kuorimakoneiden historia alkaa 1940-luvulta, jolloin Bruno Valo perusti yrityksen.²⁵ Valon koneen alkuaikojen toiminta lienee sijoittunut nykyisen KLT-alueen pohjois- ja itäosaan L72 asemakaavan muutosalueen nykyisten pienteollisuushallien alueelle. Valon

suunnitteleminen koneiden teollinen tuotanto alkoi vuonna 1949²⁶. Lohjalle on valmistunut 1980-luvulla Valon Koneen uusi moderni tehdas (ei kaava-alueella).²⁷ Nykyisin kiinteistön omistaa Norecom Oy.

4.2. Päärakennus

Vanhan asuinrakennuksen alkuperäinen (1945 rakennettu) osa edustaa 1920-luvun klassismia.²⁸ Pääsisäänkäynti sijoittuu rakennuksen pohjoissivulle. Pääsisäänkäynnin sekä harjakaton frontonit ja sisäänkäynnin pylväävät edustavat puhtaasti ajan tyyliä. Rakennuksessa voi aistia jo hieman funktionalismin henkeä, mutta piirteet ja rakenteet edustavat edelleen 1920-luvun klassismia.²⁹ Rakennuksen suunnittelija/arkkitehti ei ole tiedossa eikä rakennuspiirustuksia ole alkuperäisen rakennuksen osalta säilynyt.

Rakennus on punatiilirunkoinen kivitalo, jonka pinta on rapattu valkoiseksi. Rakennuksen alkuperäisen osan itäosa on kaksikerroksinen ja harjakattoinen. Harjakaton suunta on pohjois-etelä. Vanhan rakennuksen länsiosa on yksikerroksinen ja kattomuodoltaan loiva pulpettikatto. Katto laskee järveä kohti. Kattomateriaali on pelti ja se on väritykseltään musta. Matala sokkeli on pinnoitettu harmaaan rusehtavilla liuskekivillä, mikä on ajalle hyvin tyypillinen materiaali.³⁰ Päärakennuksen ikkunat ovat valkopuitteisia kolmijaollisia ikkunoita. Erityisenä ja persoonallisena detaljina erottuvat pohjois- ja eteläjulkisivujen harjakaton frontonien alapuolelle sijoittuvat pienet pyöreät ikkunat (pohjoiseen ja etelään).

Kuva 5A: Päärakennuksen pääjulkisivu pohjoiseen. Pohjoisjulkisivun itäreunaan on aikoinaan sijoittunut autotallin ovet, mutta ne on muurattu umpeen. Sisääntulopiha toimii ajotienä ja paikoitusalueena. Oikeassa reunassa näkyy vaatimaton vuonna 1982 rakennettu lisäosa, joka jää täysin alkuperäisen rakennuksen varjoon. Kuva vuodelta 2018.

Kuva 5B: Päärakennuksen julkisivu etelään. Kuva vuodelta 2018.

Kuva 5C: Päärakennuksen julkisivu etelään ja itään. Kuva vuodelta 2018.

Kuva 5D: Päärakennuksen julkisivu etelään. Kuvassa pergola ja patio. Kuva vuodelta 2018.

Rakennusta on laajennettu länteen vuonna 1982. Tämä uudempi osa edustaa 1980-luvulle hyvin tyypillistä matalaa tiilirakentamista. Lisäosa oli alun perin puna- ja keltatiiltä, mutta se on maalattu valkoiseksi 2005-2006 aikana. Uudemman osan katto on materiaaaliltaan mustaa peltiä ja muodoltaan itä-länsisuuntainen loiva harjakatto. Rakennuksen eteläsivulla on suuret ikkunat, joista avautuu esteettömät näkymät Lohjanjärvelle. Laajennusosan pohjoispuolelle sijoittuu yksi sisäänkäynti sekä ikkuna. Ikkunoiden puitteet ovat lakattua puuta. Vanhan rakennuksen itäosan eteläpuolelle sijoittuu pieni patioalue pergoloineen ja grillipaikkoineen (kuva 5D).

Päärakennusta ei ole muutettu tilajaon osalta. Lisäosalle on puhkaistu oviaukko alkuperäisen rakennuksen länsiseinälle. Keittiö ja kylpyhuone ovat täysin remontoituneet. Myös pintaremontteja on tehty vuosien aikana ja pintamateriaaleja uusittu. Rakennuksen itäosassa aikoinaan ollut autotalli on muutettu sauna ja kylpyhuonetiloiksi jossa on myös pieni uima-allas.

Kuva 5E: Päärakennuksen 1982-rakennetun lisäosan etelä julkisivu. Lisäosan tiiliseinät on maalattu vaaleaksi. Kuva vuodelta 2018.

Kuva 5F: Päärakennuksen 1982-rakennetun lisäosan pohjoisjulkisivu ja piha-alueen kalliopaljastuma. Laajennusosan länsisivuitse on näkymä järvelle kohti etelää. Tiiliseinät on maalattu vaaleaksi. Kuva vuodelta 2018.

Kuva 5G: Päärakennuksen pääjulkisivu. Vaatimaton lisärakennus on tässä vaiheessa vielä ulkopinnoiltaan kelta- ja punatiiltä. Kuva vuodelta 2005.

Kuva 5H: Päärakennuksen eteläjulkisivu. Lisärakennus on tässä vaiheessa vielä ulkopinnoiltaan kelta- ja punatiiltä. Kuva vuodelta 2005.

Kuva 51: Päärakennuksen pääjulkisivu. Lisärakennus on tässä vaiheessa vielä ulkopinnoiltaan kelta- ja punatiiltä. Kuva vuodelta 2005.

4.3. Muut rakennukset

Pihapiiriin sijoittuu pyöröhirsinen rantasauna (kuvat 6A-B), mikä on rakennettu vuonna 1963³¹. Sauna sijoittuu aivan rannan tuntumaan. Rakennuksen harjakatto on tumman ruskeaa aaltopeltiä. Saunan rantaan sijoittuu puinen laituri.

Talousrakennus (kuva 6C) sijoittuu saunan pohjoispuolelle ja se on rakennettu arvion mukaan 1950-luvulla. Talousrakennuksen pohjoisseinustalle sijoittuu erillinen autotalli/katos, mikä on uudempaa rakennuskantaa. Talousrakennus sekä autotalli ovat valkoiseksi maalattuja puurakennuksia. Harjakatot ovat ruskeaa aaltopeltiä. Talousrakennuksen ovet ovat tumman ruskeat ja erillisen autotallin valkoinen.

Kuva 6A: Saunarakennus on 1950-luvulta. Näkymä etelään järvelle.

Kuva 6B: Saunarakennuksen eteläsivu.

Kuva 6C: Talousrakennus autotalleineen sekä uudempi autotalli/katos.

4.4. Pihapiiri

Saapumispiha on tasainen ruohokenttä ja hiekkapintainen paikoitus-/piha-alue. Pihan halki kulkee hiekkapäällysteinen ajotie/kulkuväylä pääovelle sekä rakennuksen itäsivustalle. Etupihan länsiosassa on kalliopaljastumia. Pihan pohjois- ja länsirajaa rajaa vanha osin villiintynyt kuusiaita. Pihan länsirajan tiheämpi suurikokoinen puusto kuuluu naapuritilan alueelle. Päärakennuksen itäpuolelle sijoittuu muutama vanha omenapuu. Talousrakennuksen taakse sijoittuu pari suurta pahasti laho- vaurioista iäkästä puuta.

Rannan puoleinen pihan osa laskee loivasti kohti rantaa. Eteläpation pergola kasvaa mm. villiviiniä. Pääosin rannan puoleinen piha-alue on nurmikenttää. Sinne tänne sijoittuu pieniä perennapenkkejä. Pihan laitamat kasvavat alueelle tyypillistä villiintynyttä kasvillisuutta. Ranta-alue on osin hiekkarantaa ja osin kivimuurein tuettua. Saunan itäpuoli on joutomaatyypinen ja heinittynyt.

Kuva 7A: Sisääntulopiha ja länsirajan rehevää kasvillisuutta. Oikealla kookas tuija-aita.

Kuva 7B: Länsirajan rehevää kasvillisuutta, mikä sijoittuu pääosin länsinaapuritilan puolella.

Kuva 8A: Rannanpuoleinen piha-alue ja hiekkaranta. Näkymä kaakkoon/etelään.

Kuva 8B: Rannanpuoleinen piha-alue ja hiekkaranta. Näkymä lounaaseen.

Kuva 8C: Rannanpuoleinen piha. Näkymä kaakkoon.

Kuva 8D: Rannanpuoleinen piha. Näkymä etelään.

Kuva 8E: Rannanpuoleinen piha. Näkymä länteen.

Kuva 8F: Rannanpuoleinen piha. Näkymä etelään. Rantasauna vasemmalla.

Kuva 9A: Rannan kivitukimuuria. Näkymä itään. Vasemmalla rantasauna.

Kuva 9B: Näkymä länteen. Hiekkaranta oikealla. Rehevä puusto on suurelta osin naapuritilan aluetta.

Kuva 10A: Näkymä kaakkoon Lohjanjärvelle.

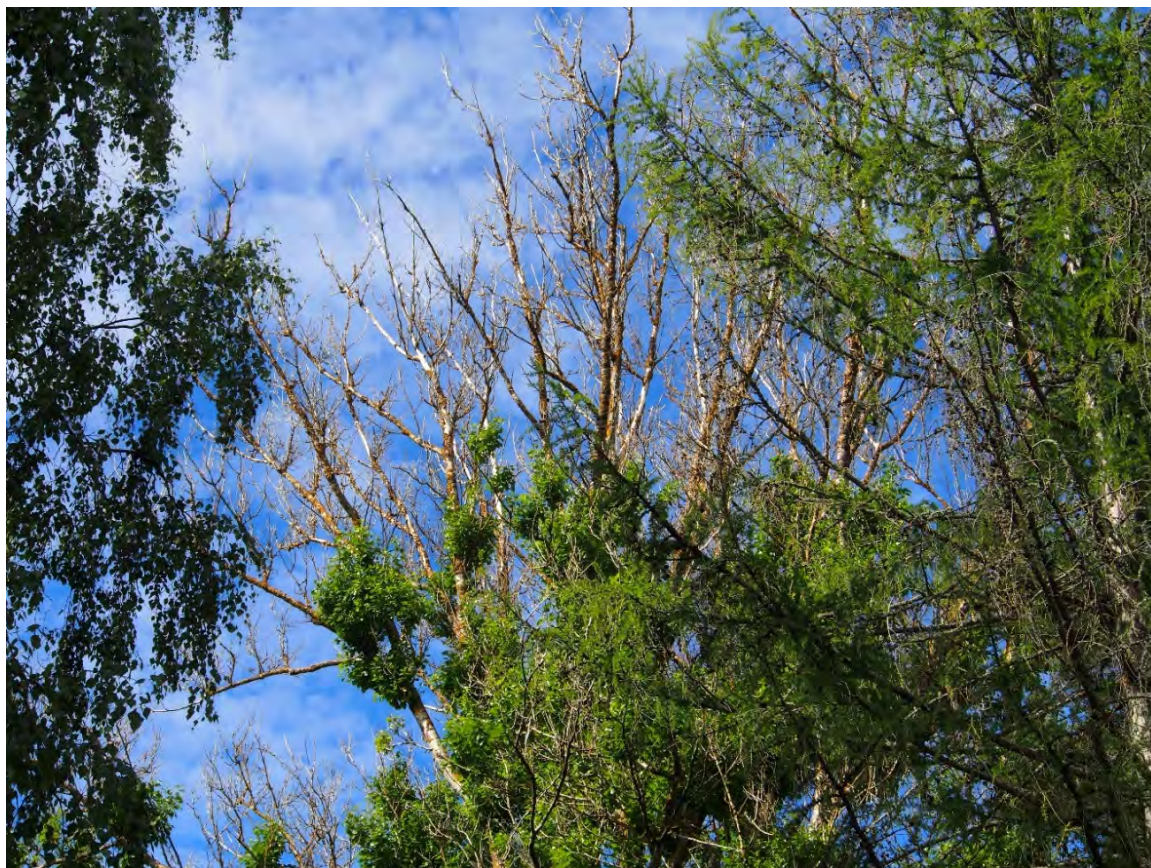
Kuva 10B: Näkymä laiturilta Lohjanjärvelle etelään.

Kuva 11: Ranta-alueen kasvillisuutta (itäpuolisen naapurikiinteistön osalla pienen niemen kärjessä).

Kuva 12A: Huonokuntoiset vanhat puut. Taustalla tarkastelualueen talousrakennuksen itäseinä. Oikealla kaava-alueen itäosan eteläisin teollisuushalli.

Kuva 12B: Huonokuntoisten vanhojen puiden latvukset.

Kuva 13: Tarkastelualueen itäosan vanha omenapuu ja rehevää aluskasvillisuutta.

Kuva 14: Näkymä etelään Lohjanjärvelle. Tarkastelualueen ja sen länsipuolisen kiinteistön raja kulkee näkymälän vasemmassa reunassa (jotakuinkin tiilaidan oikean päädyn kohdalta rantaan). Oikealla paikoin huonokuntoisten kuusiaita.

5. YHTEENVETO / SUOSITUKSET

Kiinteistön 440-445-1-18 eteläosan vuonna 1945 rakennettu päärakennus on kaava-alueen vanhin rakennus. Muut alueen vanhimmat rakennukset sijoittuvat myös ranta-alueille kaava-alueen lounais-/länssiosaan. 1940-50 luvuilla rakentaminen kaava-alueella sekä sen länsipuolella painottui vahvasti rantaan. Rakentamista ympäröi puistomaiset puutarha-alueet.

Rakennus jäi kuitenkin 1960-luvulla pienteollisuusrakentamisen 'varjoon'. Suuret teollisuushallit rajaaivat aluetta ja näkymiä niin pohjois- kuin itäpuolellakin. 1960-luvulla alkanut pienteollisuustoiminta halkeineen ja muine rakennuksineen muutti alueen typologiaa ja maisema- sekä kaupunkitilaa merkittävästi. Pienipiirteinen ja vihreä ympäristö muuttui pohjois- ja itäosaltaan vahvasti sulkeutuneeksi. Pienteollisuusrakennukset laajoine asfalttikenttineen ovat siitä asti hallinneet alueen yleisilmettä- ja rakennetta.

Kiinteistön 440-445-1-18 eteläosan päärakennuksen 1920-luvun klassistinen tyyli erottuu muusta alueen rakennuskannasta. Päärakennus erottuu maisemassa pääosin vain Lohjanjärveltä tarkasteltuna. Karstuntieltä tarkasteltuna päärakennus jää pääosin teollisuushallien taakse piilon. Rakennuksesta ei ole säilynyt lainkaan piirustuksia eikä arkkitehti tai suunnittelija ole tiedossa. Lähteitä on tutkittu kattavasti mm. kaupungin aineistoista, Museoviraston materiaaleista sekä nettihauilla laajasti. Bruno Valon pojanpoika on haastattelussa vahvistanut, että ko. rakennus on B. Valon rakennuttama tai rakentama.³² Tarkempaa tietoa ei rakennuksen alkuaajoista ole tiedossa.

Päärakennuksen alkuperäisen vanhan osan ulkopuoliset säilyneet osat on rakennuksen kunnon salliessa suositeltavaa säilyttää tai ennallistaa vanhaa kunnioittaen. Sisäosiltaan rakennus on säilynyt tilajaltaan alkuperäisen mukaisena. Rakennuksen kunnon turvallisuuden ja terveellisyyden salliessa on rakennus

suositeltava kaavassa säilytettäväksi. Rakennusta on kunnostettu vuosien saatossa. Yhtenä haasteena rakennuksen kunnossa on ollut julkisivupinnoitteen (rappaus/maali) toistuva irtoaminen (kts. raportin valokuvat).

Tarkastelualueen tilarakenne ja toiminnot on esitetty kuvassa 15. Alueen pohjoisosan saapumispiha on paikoin kulunutta ja kasvillisuus on pääosin hyvin vaatimatonta. Nurmikenttä ja hiekkapeitteinen ajoyhteys parkkipaikkoihin hallitsee aluetta. Pohjois-luoteisosaa rajaa korkeahko lyhyehkö tuija- sekä tiilaita. Pohjois-koillisosaan sijoittuu myös tiilaita. Itäosassa kasvaa muutama vanha huonokuntoinen omenapuu sekä villiintynyttä aluskasvillisuutta. Koillis-/itärajalla kasvaa muutama korkeahko vanhempi puu.

Alueen länsiosaa hallitsee sekapuustoinen korkean kasvillisuuden osa-alue, jossa suurin kasvillisuusmassa sijoittuu naapuritilan puolelle länteen. Pohjois-luoteisosaan sijoittuu vanha kuusiaita. Kuusiaita on paikoin huonokuntoinen ja epäsiisti ja sen voi tarpeen mukaan uusida. Rantaan sijoittuu laajempi sekapuustoinen lehtipuuvaltainen alueen osa, jossa suurin puumassa sijaitsee läntisen naapurin tontilla ranta-alueella. Kasvillisuus rajaa näkymätilaa voimakkaasti luoden suojaa molempien kiinteistöjen oleskelu- ja piha-alueille. Rehevää ja tilaa rajaavaa kasvillisuutta ko. alueella on käsiteltävä niin, että maisematila säilyy ennallaan.

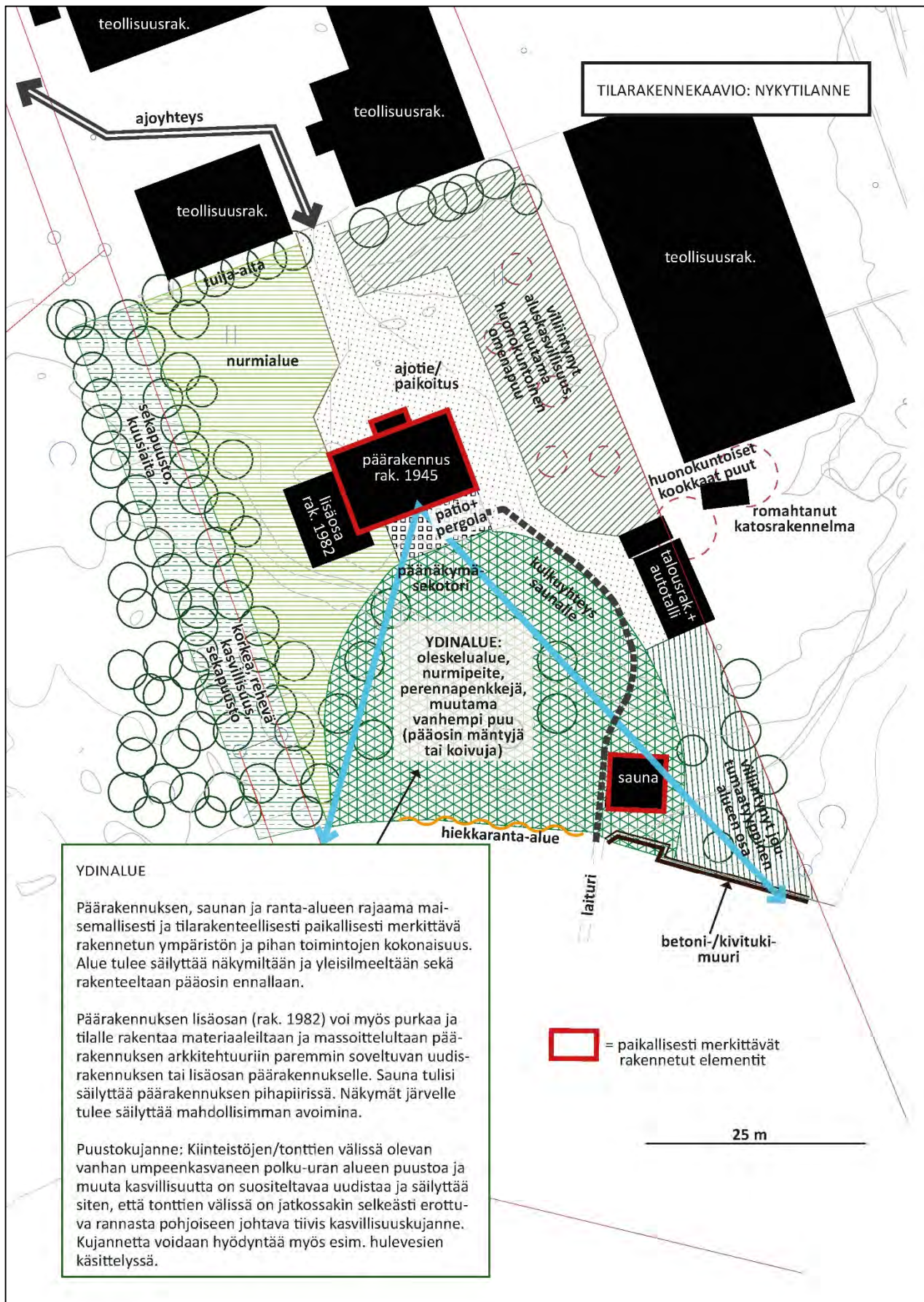
Päärakennus sijoittuu kiinteistön 440-445-1-18 eteläosan alueen keskiöön. Päärakennus katsoo kaakkoon/etelään järvelle. Näkymät Lohjanjärvelle ovat laajat. 1960-luvun alussa rakennettu pyöröhirsinen saunarakennus sijoittuu näkymäsektorin itälaitaan rajaten oleskelupihaa ja sen toimintoja. Talousrakennus rajaa tilaa itärajalla. Länsiosassa näkymäsektori rajautuu kasvillisuuteen.

Oleskelupiha laskee loivasti kohtia järveä ja hiekkarantaa. Eteläinen piha-alue oleskelu- ja istutusalueineen, rannan laiturin sekä saunan vilvoittelualue toimivat selkeänä maisemallisena sekä toiminnallisena ydinalueena vanhan päärakennuksen, rannan sekä saunan luomassa keskiössä. Hiekkaranta kattaa ison osan ranta-alueen keskiosasta. Laituri rajaa hiekkarannan ja kivi- sekä betonimuurein rajatun rannan osan toisistaan. Saunalle ja laiturille kulku tapahtuu ydinalueen koillislaitaa pitkin. Saunan eteläreunustalle sijoittuu liuskekein päällystetty vilvoittelualue, josta pääsee suoraan laiturille.

Päärakennus on rakennushistoriallisesti ja arkkitehtonisesti paikallisesti huomion arvoinen. Päärakennus erottuu arkkitehtuuriltaan muusta alueen rakentamisesta selkeästi. Rakennus ei linkity kuitenkaan ympäröivään asuinalueeseen tai kylämiljööseen tyylillisesti, rakenteellisesti tai maisemallisesti. Suuret tehdasrakennukset piilottavat päärakennuksen ja sen pihapiirin suurilta osin taakseen Karstuntieltä katsottuna. Lähimmät saman ikäluokan rakennukset sijoittuvat kaava-alueen länsiosaan. Arkkitehtuuriltaan rakennukset ovat kuitenkin aivan erityyppisiä.

Päärakennuksen vuonna 1982 rakennetulla tiilirakenteisella lisäosalla ei ole rakennushistoriallisia arvoja. Se edustaa tyyppillistä matalaa 80-luvun asuinrakennusarkkitehtuuria. Lisäosan voi purkaa ja tilalle rakentaa päärakennuksen arkkitehtuuriin paremmin soveltuvan lisäosan tai uuden rakennuksen (yksi-asuntainen kytketty tai erillinen kivitalo). Ydinalueen ranta-alueen avoimuus sekä näkymät järvelle tulee säilyttää ennallaan. Sauna laitureineen kuuluu oleellisena osana päärakennuksen toimintoihin ja tilarakenteeseen.

Ydinalueelle (etelään avautuva alue, jota rajaavat asuinrakennus, sauna, talousrakennus ja hiekkaranta) ei ole syytä rakentaa. Rakennuksen välittömään läheisyyteen (eli kiinteistön 440-445-1-18 eteläosaan) rakennettavien uusien rakennusten on suositeltava mukaila päärakennuksen väritystä, materiaaleja ja korkeusasemia. Kaava-alueen pohjois- ja itäosan karujen teollisuushallien tuleva purkaminen (viit. PIMA³³) mahdollistaa koko kaava-alueen rakentamisen viihtyisänä ja massoiteltultaan paremmin alueen oleviin asuinrakennuksiin istuvana ihmisen mittakaavaisena asuinalueena.

Kuva 15: Tilan 440-445-1-18 eteläosan rakennekaavio ja rakennusten sekä toimintojen sijoittuminen alueella.

LÄHTEET

- ¹ Kaavaselostus, L72 Hiidenlinna, 22. Kaupunginosa Routio, korttelin 667 KLT-alueen, RA-alueen osan ja vesialueen osan asemakaavan muutos, Seppo Lamppu tmi, 14.2.2019
- ² Maakuntamuseo, 20.11.2017 (L72 Hiidenlinna, aloitusvaiheen viranomaislausunto)
- ³ Kaavaselostus, L72 Hiidenlinna, 22. Kaupunginosa Routio, korttelin 667 KLT-alueen, RA-alueen osan ja vesialueen osan asemakaavan muutos, Seppo Lamppu tmi, 14.2.2019
- ⁴ Norecom Oy, Karstuntie 292 Lohja, Maaperän alustava pilaantuneisuusselvitys 26.4.2005, Insinööritoimisto POH-JATEKNIikka OY, Helsinki
- ⁵ Lohja, Routio Hiidenlinna, korttelin 667 asemakaavan muutosalueen muinaisjäännösinventointi 2018, Mikroliitti Oy, T. Jussila, J. Koskinen ja J. Soisalo
- ⁶ Lohja, Routio Hiidenlinna, korttelin 667 asemakaavan muutosalueen muinaisjäännösinventointi 2018, Mikroliitti Oy, T. Jussila, J. Koskinen ja J. Soisalo
- ⁷ <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>
- ⁸ <https://karttapalvelu.lohja.fi/mobile?setlanguage=fi#> / Karttalehti: Rakennukset
- ⁹ www.paikkatieotikkuna.fi
- ¹⁰ <https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B663604B4-44AC-4091-A77A-2A880F98BA63%7D/57774>
- ¹¹ https://www.uudenmaanliitto.fi/aluekehitys/kehittaminen_teemoittain/kulttuuriymparistot
- ¹² Uudenmaan liitto, Maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt (09/2012), <https://kartta.uudenmaan-liitto.fi/Lataamo/#>
- ¹³ Kaavaselostus, L72 Hiidenlinna, 22. Kaupunginosa Routio, korttelin 667 KLT-alueen, RA-alueen osan ja vesialueen osan asemakaavan muutos, Seppo Lamppu tmi, 14.2.2019
- ¹⁴ Kaavaselostus, L72 Hiidenlinna, 22. Kaupunginosa Routio, korttelin 667 KLT-alueen, RA-alueen osan ja vesialueen osan asemakaavan muutos, Seppo Lamppu tmi, 14.2.2019
- ¹⁵ Uudenmaan lainvoimaisten maakuntakaavojen yhdistelmä 2014, <http://kartta.uudenmaanliitto.fi/maakunta-kaavat/?x=380783&y=6684698&zoom=0&lang=fi&layers=0-0>
- ¹⁶ Lohjan maankäytön rakenne 2013-2037, <https://karttapalvelu.lohja.fi/link/nFTgt>
- ¹⁷ Lohjan taajamaosayleiskaava, hyväksytty v. 2012, tullut voimaan v.2016, <https://www.lohja.fi/asuminen-ja-ym-paristo/kaupunkisuunnittelu-ja-kaavoitus/voimassa-olevat-kaavat/taajamaosayleiskaava/>
- ¹⁸ Asemakaava Hiidensalmi (Valon Kone), hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.4.1987, <https://karttapalvelu.lohja.fi/mobile?setlanguage=fi>
- ¹⁹ Asemakaava Hiidensalmi 37 RK037, vahvistanut Uudenmaan lääninhallitus 25.5.1984, <https://karttapalvelu.lohja.fi/mobile?setlanguage=fi>
- ²⁰ Kaavaselostus, L72 Hiidenlinna, 22. Kaupunginosa Routio, korttelin 667 KLT-alueen, RA-alueen osan ja vesialueen osan asemakaavan muutos, Seppo Lamppu tmi, 14.2.2019
- ²¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100498>
- ²² Lohja, Routio Hiidenlinna, korttelin 667 asemakaavan muutosalueen muinaisjäännösinventointi 2018, Mikroliitti Oy, T. Jussila, J. Koskinen ja J. Soisalo
- ²³ <https://karttapalvelu.lohja.fi/mobile?setlanguage=fi#> / Karttalehti: Rakennukset
- ²⁴ J. Valo, haastattelu 14.1.2019, Espoo
- ²⁵ Länsi-Uusimaa -lehti, keskiviikko 2.11.2016, s.11, artikkeli: *Kuorimakoneilla Lohjan ykköseksi*
- ²⁶ Länsi-Uusimaa -lehti, keskiviikko 2.11.2016, s.11, artikkeli: *Kuorimakoneilla Lohjan ykköseksi*
- ²⁷ <http://www.valonkone.com/yritys/Historia/>
- ²⁸ I. Koskinen (arkkit.), S. Nuotio (TkK arkkit.SAFA), M. Wiikinkoski (arkkit.SAFA), viit. haastattelu 9.1.2019, Espoo
- ²⁹ I. Koskinen (arkkit.), S. Nuotio (TkK arkkit.SAFA), M. Wiikinkoski (arkkit.SAFA), viit. haastattelu 9.1.2019, Espoo
- ³⁰ I. Koskinen (arkkit.), S. Nuotio (TkK arkkit.SAFA), M. Wiikinkoski (arkkit.SAFA), viit. haastattelu 9.1.2019, Espoo
- ³¹ <https://karttapalvelu.lohja.fi/mobile?setlanguage=fi#> / Karttalehti: Rakennukset
- ³² J. Valo, haastattelu 14.1.2019, Espoo
- ³³ Kaavaselostus, L72 Hiidenlinna, 22. Kaupunginosa Routio, korttelin 667 KLT-alueen, RA-alueen osan ja vesialueen osan asemakaavan muutos, Seppo Lamppu tmi, 14.2.2019